

ПРОСОЦИАЛНО ПОВЕДЕНИЕ И АГРЕСИЯ

ПРОСОЦИАЛНО ПОВЕДЕНИЕ

Дефиниране

Просоциалното поведение е съвкупност от поведенчески актове, в чиято основа стои просоциалната мотивация. Последната се разглежда като система от мотиви на действия, чиято цел е съхранение, защита, облекчаване функционирането или съдействие за развитието на социален обект – друг човек, колектив, обществена организация и др. Просоциални действия са алтруистичните, помощта на другите и коопериращите действия (кооперираното поведение) (Десев, 2005). Просоциалното поведение най-често се разбира като оказване на помощ, като пряка реакция на молба за помощ, но и като поведение, което закриля и поощрява външни социални обекти. Проучванията целят да се обясни практическото поведение на човека, който се придържа към хуманни ценности и поведение, при което той не прави това. Допускат се следните възможности: 1. Просоциалното поведение е резултат от приучаване – възнаграждение и наказание; 2. Поведението е резултат от развитието на вродени качества (емпатия); 3. Поведението е възможно когато се интериоризират норми и ценности, които са придобити с жизнения опит; 4. Просоциалното поведение зависи от в значителна степен от качеството на когнитивната структура, особено от структурата на Аз-образа (Клаус, 1989).

Същност на просоциалното поведение

Просоциалното поведение за пръв път привлича общественото внимание през 60-те години на XX в. с повдигане на въпроса защо в някои случаи хората проявяват съпричастие и реагират на изключително социално събитие, в други случаи – не реагират.

АГРЕСИЯ

Същност на агресията

Съществуват редица предположения и теории, които се стремят да обяснят парадокса на човешката жестокост. Една от теориите защитава тезата, че човек е жесток по природа. З. Фройд утвърждава идеята, че агресията е резултат от стремежа към смъртта или инстинкта за смъртта (Танатос) – унаследен инстинкт за борба, който е присъщ както на човека, така и на животното. Социалните психолози се

противопоставят на идеята, съгласно която агресията се основава на вродени инстинкти – проучванията показват, че някои форми на агресия се регистрират с големи процентни различия в отделните страни.

Биологични теории. Отричайки инстинктивния характер на агресията, не означава, че социалната психология изобщо не приема ролята на биологичните фактори в агресивното поведение. Тези фактори предразполагат някои хора към открита агресия. Резултатите от едно от проведените изследвания (Marazzitti et al., 1993) свидетелстват, че агресивните хора и хората с опит за самоубийство показват особено високи нива на серотонина, в сравнение с другите. Високите нива на този трансмитер в нервната система пречат на самоконтрола върху агресивните импулси. Биологичните фактори детерминират агресивното поведение на фона на когнитивните и социалните фактори.

Теория за подбудата – агресията се основава на външни мотиви.

Теория за социалното научаване – агресията се придобива като заучено социално поведение.

Когнитивни теории (373). Когнитивни фактори – “сценарий” – когнитивна програма на събитията; оценка на събитията; негативни емоции. Когнитивните теории за агресията се стремят да обяснят поведението със сложното взаимодействие между актуалното настроение; социалния опит, мислите и спомените, свързани с него; когнитивната оценка на текущата ситуация.

Социални причини за агресията:

- Фрустрация – агресията е отговор на невъзможността да се получи очакван резултат
- Директна провокация
- Влияние на наблюдавана агресия
- Влияние на средствата за масова информация
- Повишена възбуда (пренос на възбудата) – взаимодействие между емоции и познание (интерпретиране на чуждите мотиви)

Стратегии за контрол и преодоляване на агресията

- а) **Наказанието като ефективен метод.** Осъзнаване на силата и строгостта на закона. Изисквания: навременно, ефективно, съответстващо, справедливо
- б) **Когнитивна намеса** – извинение и преодоляване на когнитивния дефицит (чрез осъзнаване на истинните причини за агресивното поведение – емоционална жестокост, обида, отмъщение, омраза). Постигане на контрол над агресията – теория за каузалната

атрибуция – предизвикване на отношение и действия в ситуирани условия (филм, документални записи)

в) **Тренинг в социални умения**. Повечето от хората, проявяващи агресия, имат проблеми в социалните умения и комуникацията.